

ביקורת

הכל אודות סבתא

לפי סדרם: "אך כולנו, אני הכותב שורות אלה ואתם הקוראים, מסעשעים למשמע הנסיונות הלא מוצלחים הללו נוכח תאורת הסיפור של סבתא. על אחת כמה וכמה כי כפי שאנו יודעים, השארנו את לאונרו ברוקל, הפרופסור לכימיה, לבוש חולצה מנוהצת למסע, ניצב לפני ביתת זורים".

כמה תנופה יש בטקסט הזה! כמה חדווה לשונית איזה ברק סיפורי והנאה מהאפשרות לספר סיפורים, להתפלש בהם

אבל ללה היא באמת מספרת בחסד, ובעוד שהשמירה על מקומו כמספר חשובה לדגל, בה בעת חשוב גם ללמוד מללה כיצד מספרים סיפור כהלכתו. "ההיסטוריה הגדולה טומנת בחובה את תקומתה שלה [...] וזאת ברגעים בלתי צפויים, והאמת היא שהיא זו שמחזיקה בנו ברסן, ולא אנו מחזיקים בה". עבור נכדה, המתלבט כיצד לספר את סיפוריה, ללה היא היא ההיסטוריה. וכשההיסטוריה הזאת נחלשת ככל שהולך מצבה של ללה ומיררדה, שליטתו של דגל בסיפור טוב אינה רק דבר מה שהוא מבקש לעצמו, אלא דבר שהוא מוכרח לעשותו.

לאורך הרומן נבנית דמותה של ללה כאשה ליברלנאלית, תוססת, מלאת חיים. היא בלתי ניתנת לעצירה עד שכוחות גדולים ממנה - גדולים ממהאורעות ההיסטוריים - מצליחים לתפוס אותה ולאסור אותה בכבלי הזקנה ודעיכת הגוף. הקריסה של ללה אל קיום בלתי יציב מחייבת את דגל להפוך למספר המוחלט, החריד, של הסיפור המשפחתי. דווקא אז קורס גם קולו, והוא פונה אל יומניו כדי שידברו בשמו וכמו שיומני הילדה של ללה, שנמצאו פתאום, מסמיעים את קולה במקומה. הטיפול בללה הופך עתה למרכז העניינים, והרומן הדרבני כל כך מתחיל לשתוק, להיאלם, והוא מגיע אל סופו כששוב אי אפשר עוד לדבר את העולם הדועך של ללה.

הרומן של דגל נפתח באירועים קרובים להווה הסיפורי, כשמותה הקרב של ללה כבר בורר לגמרי. סיומו של הרומן שב אל נקודת הפתיחה הזאת, התנועה המעגלית מותירה מחוץ לרומן את מותה של ללה, ובכל זאת מציבה אותו לעד כאופק שאין דרך לחמוק ממנו. היא גם מאפשרת לסיפוריה של ללה להמשיך להתקיים לעד, ומבטלת את האפשרות למצות אותם עד תוכם.

// פאר פרידמן

מסיפורי ללה אפשר ללמוד. יאצק דגל

"ללה", יאצק דגל
מפולנית: בוריס גרוס
כתר, 333 עמ'

★★★★★

"ללה", רומן הביכורים של יאצק דגל הפולני (29), מסופר בתנופה ובקסם רב ומעמיד במרכזו דמות טובת לב, מתוקה באמת. ללה היא סבתו של המספר, יאצק דגל, והרומן סראה אור ב־2006 מגולל את סיפורה וסיפור משפחתה. במשך שנים היתה ללה מספרת לבני משפחתה את אותם הסיפורים, בונה למענם מיתולוגיה משפחתית. דגל מבקש לספר את חייה של סבתו, ועל שלושה דברים עומד הרומן היפה הזה: על דמותה של ללה, על סגנון הסיפור ועל הרגמה של זהות המספר. יחדיו הם מרכיבים טקסט שגון, מחוכם ונוגע ללב.

ראו, למשל, את הדברים הבאים: "לסבא ברוקל היה הרגל לפשוט את הרגל מדי פעם בפעם. אחר כך היה קונה משהו, מוכר משהו, ועל כך היה מוציא את שאריות רובלי הזהב שלו, עד שלפתע, ללא סיבה נראית לעין, אלת המזל - אלה רבת חסד במיוחד בכלל הנוגע לסבא - היתה מורידה עליו גשם של זהב, וסבא היה יכול, לדוגמה, לקנות בחזרה את המכונית. או את מפעל הסוכר. בידי העדינות, שנוצרו לליטוף פרגודים מצופים לכה ולסידור כוסות Vieux Saxe, היה

רכוש גדל"ני מתפור באיזה אופן מסתורי ועמום - כאילו עדיין היה קיים, היה תופס כך וכך שטח ובניינים, המדינה היתה נוכרת לגבות בנינו מיסים, והרי כבר מזמן מישהו אחר ניהל אותה, מישהו אחר היה מלקט את התפוחים בגינה, מישהו אחר היה מקבל את פני האיכרים בטרקלינים האפלים, ונשים זרות היו מהלכות בין פקעות הפלוקסוס וסיחי הוורדים". כמה תנופה יש בטקסט הזה! כמה חוויה לשונית, איזה ברק סיפורי והנאה מהאפשרות לספר סיפורים, להתפלש בהם, לחוות את פשיטת הרגל ואת ליטוף הפרגודים. בסיפורים האסוציאטיביים של ללה משתלבות דמויות זו בזו, כשסיפורה של האחת הופך לסיפורה של האחרת, והתנופה הזאת מגויסת לא רק לטובת הברקות סיפוריות אלא גם לצורך העצמת הדרמה שנבנית סביב דמות המספר. דגל צריך לתפוס את מקומו כמספר, ללמוד כיצד לשלוט בסיפורי, אבל סיפוריו הם סיפוריה של סבתו. יתרה מכך, לא אחת תופסת ללה את פוזיציית המספר, כמו כופה את עצמה על הסיפור, לא מניחה למספר "רשמי" ואו למספר שמבקש להיות רשמי לשמור על מקומו. לעתים היא עושה זאת במפגיע, גם במקומות הבלתי הולמים ביותר. או אז צריך להתווכח איתה קצת, לדחוק אותה מעט הצידה ולהניח לסיפורים לנוע